

کعبه نماد ظاهری حج و «انسان کامل» تاویل آن است

حج دارای دو جنبه ظاهری و باطنی است؛ جنبه ظاهری آن همین کعبه معظمه و مسجدالحرام است که ماموریم رو به آن عبادت کنیم، اما این نماد در تاویل و بطن معنا می‌شود؛ باطن کعبه همان ولایت است و به عبارت دیگر کعبه، ظاهر آن انسان کامل و معصومی است که در وقت طواف باید متذکر به تاویل این حقیقت بود.

حج دارای دو جنبه ظاهری و باطنی است؛ جنبه ظاهری آن همین کعبه معظمه و مسجدالحرام است که ماموریم رو به آن عبادت کنیم، اما این نماد در تاویل و بطن معنا می‌شود؛ باطن کعبه همان ولایت است و به عبارت دیگر کعبه، ظاهر آن انسان کامل و معصومی است که در وقت طواف باید متذکر به تاویل این حقیقت بود.

آیت الله سیدمحمد قائم‌مقامی، مدرس حوزه و دانشگاه در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا) به بیان مطالبی در رابطه با فلسفه حج پرداخت و در این رابطه اظهار کرد: حج بعد از عقاید اولیه به اسلام، جزء اصول است؛ یعنی بعد از اعتقاد به ارکان عبادی و ذکر چهار رکن نماز و روزه، زکات و حج، مقوله حج بسیار قابل توجه است؛ وقتی عمل به حج تحقق پیدا کند، انسان می‌تواند وارد مقوله اصلی حکمت دین شود که همان ولایت است.

وی ادامه داد: حج باعث استقرار توحید در عقاید انسان می‌شود و ولایت نیز مظهر حقایق می‌شود و مومن در زمینه عقیده، تا این مرحله، سیر عملی صورت می‌دهد و با انجام نماز که رکن ذکر و روزه که رکن ریاضت و زکات که رکن انفاق است به مرحله چهارم یعنی رکن زیارت می‌رسد که چون حج را زیرمجموعه رکن زیارت می‌دانیم، وقتی انسان به منزل حج رسید، آمادگی پیدا می‌کند که وارد حکمت اصلی دین شود و در حقیقت به آن مقصد اصلی که ولایت و امامت است، دست پیدا کند.

قائم مقامی گفت: ما در روایات داریم که انسان‌ها به حج می‌آیند و مشغول زیارت و طواف می‌شوند تا در این مراتب و مناسک امام و ولی خودشان را بشناسند و با او بیعت کنند. ارتباط تنگاتنگی میان موضوع حج با محوریت کعبه و موضوع ولایت وجود دارد که به اعتقاد ما، کعبه به عنوان نقطه توجه انسان در موضوع عبادت، دارای دو جنبه ظاهری و باطنی است.

مناسک حج برای شناخت امام(ع)

این استاد حوزه علمیه افزود: به تعبیر تنزیلی و تاویلی که آن قبله‌ای در عالم ظاهر تنزیلی همین کعبه معظمه است که در مکه است و مسجد الحرام که ما مامور هستیم برای عبادت رو به طرف قبله باشیم و به این سبب خدا را رو به سوی قبله سجده کنیم؛ معنی لغوی قبله آن چیزی است که باید رو به آن کرد و به آن روی آورد که این در ظاهر و از جنبه تنزیل است.

آیت‌الله قائم‌مقامی:

ندای الست پروردگار در این جهان در کعبه انعکاس پیدا کرده؛ یعنی از طریق کعبه که همان قبله تنزیل است، این ندای الست الهی که «؛آیا من خدای شما نیستم؟" به گوش انسان و موجودات رسیده و خوانده می‌شود
وی افزود: این نمادها در تاویل یا بطن معنا می‌شود. کعبه ظاهر آن انسان کامل، انسان معصوم و آن قبله باطن و آن کانونی است که باید در باطن به آن توجه داشته باشیم تا خدا را به این صورت عبادت کنیم. عبادت خداوند از راه توجه ظاهر به کعبه تنزیل می‌یابد و باطن کعبه همان ولایت است که میان این دو ارتباط تنگاتنگی صورت گرفته است. وقتی انسان طواف می‌کند و کعبه را می‌بیند که نمادی از عرش روی زمین است، باید متذکر به باطن و تاویل این حقیقت باشد.

قائم مقامی در پاسخ به این پرسشی در خصوص مراد حقیقی از این کعبه، اظهار کرد: مراد در واقع امام معصوم(ع) و انسان کامل است؛ یعنی انسانی که به حج مشرف می‌شود، اگر توفیق و سعادت داشته باشد، این عمل ظاهری، او را به این واقعیت باطنی سوق می‌دهد، به شرط اعتقاد اولیه؛ چنانچه که اولاً اعتقاد داشته باشند و فردی دیده باشد که مقصد از این اعمال و مناسک رسیدن به ولایت الهی است. به هر حال این یکی از جنبه‌هایی است که این فریضه الهی دارد که به نظر می‌رسد خیلی نکته مهمی است.

وی ادامه داد: آیاتی که به موضوع حج اختصاص دارد، معروف و مشخص است که خداوند این فریضه الهی را تحت عنوان «؛استطاعت" بیان فرموده؛ چه استطاعت ظاهری و چه باطنی. یعنی هرکس که توان مالی و جسمی داشته باشد، از هر نظر بر او فرض است که حج را به جا بیاورد و معنی لغوی حج هم آهنگ و قصد کردن است؛ یعنی قصد بکند که به اصطلاح زیارت بیت‌الله و کعبه معظمه را زیارت کند؛ این يك تعبیر قرآنی است که دستوراتش هم به صورت اجمالی در قرآن کریم آمده است.

وی در ادامه گفت: این قضیه در روایت و فقه ما به تفصیل بحث شده، اما در روایات يك مقدار این مبحث بازتر شده و به همین حکمت‌ها و اسرار هم اشاره شده که مثلاً یکی از حکمت‌های این زیارت این است که شما در موطن‌های مختلف حج، به موطنی متذکر می‌شوید که قبل از ورود به این جهان داشته‌اید و در همین حال متذکر به موطنی می‌شود که بعد از گذر از دنیا خواهیم داشت که قیامت باشد و این از شگفتی‌های بی‌نظیر حج است.

وی گفت: صحنه‌های مختلفی که انسان در حج می‌بیند، از طواف، سعی، رمی، احرام و غیره به قیامت متذکر می‌شود. فرموده‌اند که موضوع ندای الست پروردگار در این جهان در کعبه انعکاس پیدا کرده؛ یعنی از طریق کعبه که همان قبله تنزیل است، این ندای الست الهی که «آیا من خدای شما نیستم؟" به گوش انسان و موجودات رسیده و خوانده می‌شود.

قائم‌مقامی افزود: جالب اینجاست که فرمودند انسان به این ندا جواب می‌دهد و استجابت می‌کند؛ از جمله انسان کاملی که اجابت کامل می‌کند. اجابت کامل هم وجود مقدس امام حسین(ع) و کربلا است و به اصطلاح ضریح مطهر ابا عبدالله(ع) که نماد تام و تمام اجابت آن الست و بلا واقع شده، همین باطن کعبه، تاویل کعبه و معنای کعبه شد و به هر حال نکاتی از این دست در روایات ما هست که از طریق این اعمال به امامت می‌رسیم و از این طریق متذکر جایگاه‌های الستی و قیامتی می‌شویم.